

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NUMMER 3

Fredag den 19. April 1946

5. AARGANG

Børnene paa dette Billede har det dejligt — med dyb Interesse gaar de op i en Leg, der er et Arbejde. Ubehaget ved at være under Tvang kender de intet til.

Demokratiets Skole

Af BIRGITA LINDVAD

Europas Ruiner gaber mod Himlen, iturevne Huse, Bombekrater, Menneskevrage. Europa vil bygge op. Europa sulter og vil have Mad. Europa fryser og vil have Brændsel og Tøj. Alle vil vi gerne være med til at gøre det hele godt igen, og vi vil mere end det: vi vil forhindre Rædselen i at gentage sig. Slagordet, som vi samler os om, er: »Bekæmp Nazismen, bekæmp Nazismen ogsaa i dig selv.« Vi kalder Uhyret ved dets sidste Navn, Nazismen, i Virkeligheden er det Magtbegæret, det ene Menneskes Selvhæv-

delse paa Bekostning af andre, det ene Lands Plads i Solen frem for andre. Magtbegæret, det utilfredse Menneskes Kompensation, er det, vi skal bekæmpe. Her, som altid, er det Spiren, der skal behandles. Vi maa begynde med Børnene.

Ogsaa efter forrige Krig forsøgte man at bygge op og at forebygge. Ogsaa den Gang talte man om Børneopdragelse. De reaktionære Strømninger satte ind. Man følte, at Arbejdet var mislykket. Mange har siden tabt Modet. Men Rom blev ikke bygget paa

een Dag, og en nyere og bedre Verden bygges kun op efter mange Aars, maaske Aarhundreders, Slid og Taalmodighed. Fordi Patienten Europa fik et Tilbagefald, er der ingen Grund til at underskrive Dødsattesten. Kuren kan lykkes endnu. Men for at det skal ske, kræves der Tro og ærligt Arbejde.

Heldigvis er der mange Verden over, som besidder denne Tro samt Viljen til at arbejde for et bedre Samfund. Vi i Danmark, som denne Gang er sluppet saa let fra Krigen, har vi mistet Troen, er Melodien blevet væk

for os? Naar man rejser ud og ser det Arbejde, der gøres i andre Lande, i Sverige, i England og Amerika, skufes man over, at Danmark endnu ikke er med.

Hvor er Danmarks demokratiske Skole?

Krigen har aabnet manges Øjne for, at den gamle Eksamensskole er utilstrækkelig. Sammenlignet med andre Lande har vi i mange Aar haft en udmærket Eksamensskole med dygtige Lærere, sindrigt udtænkte Undervisningsmetoder og rigeligt Hjælpemateriale. Alle Børn i Landet har haft lige Adgang til disse Goder, og Danmark har været kendt for sin høje Skolestandard. Men nu ved vi, at det at tage vore Børn og unge og made dem med fortræffelige Kundskaber gør dem ikke til bedre Samfundsborgere. Heldigvis bliver den menneskelige Hukommelse hurtigt overbelastet, saa at Kundskabspaafyldningen siver igennem den som gennem en Si, for ellers havde vore højere Skoler forlængst opnaaet at skabe talrige, levende Leksika.

Nu kæmper vi for en demokratisk Skole; en Skole, hvor Arbejdslysten bevares, og hvor Børnene og de unge opdrages til selvstændigt tænkende Mennesker med en stærkt udviklet Socialfølelse. Kun Hensynet til det fælles bedste skal sætte Grænsen for den enkeltes Selvfølgelse. Selvfølgelig vil vi gerne have, at vore Børn skal dygtiggøre sig, derfor vil vi undervise Børnene individuelt, saa at hvert Barn kan faa Mulighed for at naa lige saa langt, som dets Evner rækker uden at blive holdt tilbage af langsommere Kammerater eller forceret frem af dygtigere. Den usunde Kon-

kurrence vil vi borteliminere. Børnene skal kappes med sig selv. I andre Fag, hvor Præcisionsviden ikke er saa paa krævet, vil vi lade Børnene arbejde sammen i Grupper, som de selv danner. Herigennem udvikles deres Socialfølelse.

Alle disse Tanker er gamle og gennemprøvet i andre Lande. i Danmark er de hidtil kun forekommet i spredte Forsøg i vore Skoler. Snart haaber vi dog paa at faa en Skole, hvor disse fortræffelige Undervisningsformer kan praktiseres i større Udstrækning.

Men naar vi faar denne demokratiske Skole, vi saa længe har ønsket os, maa vi passe paa, at vi ikke gør den til en Metodeskole; en Skole, hvor man kun udpønser og gennemprøver de bedste Metoder til at dygtiggøre vor Ungdom og ikke andet. Jeg er lige kommet hjem fra England, hvor jeg har besøgt nogle progressive Skoler. Erfaringerne herfra har vist mig, at vi altfor længe har koncentreret os om een Side af Barnets Natur, nemlig dets Forstand.

Forstanden og det bevidste har vi arbejdet med i mange Aar, Følelserne og det ubevidste har vi forsømt. Dog har den psykologiske Forskning netop erkendt, at det ubevidste i Mennesket er af langt større Værdi end det bevidste. Og vi faar aldrig et bedre Samfund ved at gøre Menneskene dygtigere, kun ved at gøre dem lykkeligere. Som en kendt engelsk Psykolog sagde: »En Professor kan være et Menneskevrag paa Følelsernes Omraade og en faglært Mekaniker en farlig Sadist, derfor skal vi stræbe efter at frembringe ligevægtige Mennesker fremfor Mennesker af høj faglig Uddannelse.«

For at det voksne Menneske skal være lykkeligt, maa det have haft en lykkelig Barndom. Vi maa revidere vort Syn paa Barnet. Barnet er ikke en ufærdig Voksen, og Barndommen ikke udelukkende et forberedende Stadium til den modne Alder. Barnet er derimod et selvstændigt Individ med lige saa store Krav og Rettigheder som den voksne. Dette er vanskeligt for mange af os at forstaa. Vi har lært at: »Børn skal ses, men ikke høres«, at: »Børn skal lyde deres Forældre uden at spørge«. Vi har faaet Indtryk af, at vi er blevet sat i Verden til Ære og Fornøjelse for vore Forældre, og at vi skal takke dem for det. Nu, da vi er voksne, er det fristende at glemme, hvordan det var at være Barn og at stille de samme Krav til vore Børn. Men saa længe vi fastholder dette overleverede Synspunkt, opnaar vi aldrig et friere og lykkeligere Samfund, fordi vi gennem vor Børneopdragelse har ødelagt Forudsætningerne derfor.

I vor demokratiske Skole maa Barnets ubevidste Liv have samme Ret som dets bevidste Liv. Mennesket søger at bringe sit ubevidste, indre Jeg i Kontakt med den objektive Verden uden om det. Dette sker for en stor Del gennem Sanserne: Synet, Hørelsen, Talen, Berøringen og Bevægelsen. Jo mere denne Kontaktsøgen hæmmes, desto mere skuffet bliver Mennesket, og det er som bekendt det hæmmede, skuffede Menneske, der har det største samfundsfarlige Magtbegær. Derfor skal vi hjælpe vore Børn til den højst mulige Selvfølgelse, eller maaske bedre »self-expression«. Syns- og Be-

(fortsættes Side 12)

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske

REDAKTION:

Elias Bredsdorff og Kate Fleron
(sidstnævnte ansvarlig overf. Presseloven)

Forretningsfører: LRS. Niels Andersen,
Sekretær: Ingeniør Jørgen Poulsen

Redaktion og Ekspedition:
Nørrevoldgade 11, København K.
Tlf. Central 15.745, Postgiro Nr. 4084

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn.

HOVEDLEDELSE:

C. A. Bodelsen,
Professor, Dr. phil.
Chr. Christiansen,
Fagl.form., M. F. Aarhus

Per Federspiel,
Minister

Kate Fleron,
Redaktør

Mogens Fog,
Professor, M. F.

Niels Foged,
Lektor, Odense

Børge Houmann,
Redaktør, M. F.

Ingeborg Højlt,
Vordingborg

K. V. Jensen,
Tandlæge, Tønder

Meldgaard Kristensen,
Overportør

Telt Kærn,
Reservekirurg, Dr. med.

Halldan Lefèvre,
Reservelege, Dr. med.

Gelius Lund,
Rigsdagsstenograf

Aksel Milthers,
Docent

Ragnhild Morville,
Viborg

J. Christmas Møller,
Cand. jur., M. F.

H. C. Nielsen,
Tømmerhandler, Odense

Chr. Ostenfeld,
Civilingeniør, Dr. techn.

Waldemar Sørensen,
Fuldmægtig, Horsens

Ejnar Thorsen,
Civilingeniør

Sven Tobiesen,
Papirhandler, Esbjerg

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3,30 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes gennem Postvæsenet og de lokale Frit Danmark-Grupper eller direkte gennem Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning bliver udsendt. Løssalgpris: 30 Øre

DANSK MONUMENT

Frit Danmark har bedt en Svensker om at anmelde Bogen »Det illegale Frit Danmark«, som den 9. April udkom hos Gyldendal (Pris 12 Kr.). Anmeldelsen er skrevet af Redaktør Bo Enander, som var Frit Danmarks Gæst ved den illegale Presses Fest, tidligere Redaktør af Tidsskriftet »Nu« og nuværende udenrigspolitisk Redaktør ved Ivar Harries Eftermiddagsblad »Expresen« — en af de Svenskere, som tidligst forstod og understøttede Danmarks Frihedskamp.

Danmark 1940 och 1941 gav många och oförgätliga exempel på ett kulturfolks passiva och vapenlösa men disciplinerade och obrytbara motstånd mot en tysk soldatesk. Paradoxalt nog var dock Danmark den gången ett mycket farligt föredöme för oss svenskar. Alltför ofta spelades de disciplinerade, värdiga och »kloka« danskarna, som sades stå så enigt samlade kring sin kung, sin Stauning och sin Scavenius ut mot de »bråkiga« och »splittrade« norrmännen, som till och med envisades med att hålla fast vid en kung och en regering, som befann sig i exilen. Det var blott alltför tydligt, att Danmarks väg och inte Norges den gången var det officiella Sveriges.

Då de första sabotagebombarna började falla i Danmark och då sabotagen vid årsskiftet 1941—42 sattes i effektivt system, skakades detta officiella Sveriges tro på de kloka och besinningsfulla vännerna på andra sidan Sundet i grunden. För oss, som vägrade att acceptera eftergiftpolitiken och uppgivandet av den så högtidligt proklamerade strikta neutraliteten, tedde det sig annorlunda. De danska sabotagebränderna blev för oss den danska frihetens vårdkasar, som vittnade om att även Danmark höll på att sluta upp vid Norges sida i gemensam kamp för gemensamma idéer.

Ännu säkrare blev vår förvissning om att så var fallet, då de första illegala danska tidningarna började leta sig över även till Sverige för att berättas om det verkliga tillståndet i det härtagna landet, vilket de stora Kö-

penhamnstidningarna så energiskt bemödade sig om att dölja. Det första illegala danska blad, som jag råkade få i mina händer, var juninumret 1942 av Frit Danmark, där jag inte endast fäste mig vid de klara och fasta motståndsparollerna utan också vid en ovanligt riktig och välbalanserad analys av Finlands läge.

Frit Danmark är efter befrielsen en av de mest uppmärksammade och mest velredigerade politiska veckotidningarna, som fortfar att bära motståndsrörelsens budskap vidare. För att hugfästa femårsminnet av sin tillkomst har tidningen i dagarna utsänt samtliga illegala nummer i en samlad volym, vilket man har all anledning att vara tacksam för. Frit Danmark var inte den första illegala tidningen i Danmark — redan på sommaren 1941 började kommunisterna utsända sina »Politiske Maanedsbreve« — men den blev redan från början motståndsrörelsens samlade organ. Där möttes både vid de hemliga redaktionssammanträdena och i spalterna politiska motståndare som högerledaren Christmas Møller och kommunistledaren Aksel Larsen. Artiklarna var — och är alltjämt — anonyma, men vi vet nu, vad vi inte då alltid visste, att deras författare var att söka bland Danmarks kulturella och politiska elit.

Till en del av inläggerna är det väl inte svårt att finna den rätta författaren. Några av de tyngst vägande bidragen från tidningens första år bär omisskännligt vittne om att till upphovsman ha Danmarks och Nordens mest lysande utrikspolitiska kommentator, den allt för tidigt bortgångne Nic. Blædel, över andra lyser lika klart Mogens Fogs eldsjäl. När man bläddrar i denna vackra volym slås man kanske främst av beundran över, hur väl det lyckats att samla alla dessa starkt heterogena medarbetare för det stora, gemensamma, allt överskuggande målet, Danmarks frihet.

Vad som därjämte genast faller i ögonen är, hur välinformerad redaktionen för detta underjordiska blad

faktiskt var. Man möter nästan aldrig några överdrivet optimistiska uttalanden om krigets utveckling och snara slut. Det länder Frit Danmark till heder, att den även i sin illegala skepnad så starkt bemödade sig om att i första hand låta fakta tala. Mycket av innehållet berör dock inre danska förhållanden, uppgörelser med förrädare och uppgörelser med regering och riksdag.

Mycket av som här säges, tycker åtminstone en svensk läsare, alltjämt står sig gott även ett år efter befrielsen. Dit hör, för att endast ta ett exempel, det lysande porträttet av Erik Scavenius i tidningens första nummer. Samtidigt tvingas man dock till den reflexionen, att den stora uppgörelsen med frihetsrörelsens inhemska motståndare knappast gått som Frit Danmarks medarbetare hoppades under kampens år. »Det danske Folk«, heter det i artikeln om Scavenius från april 1942, »vil drage Junker Scavenius til Ansvar, naar det igen bliver Herre i eget Hus«. Snart ett år har gått sedan danskarna blev herrar i eget hus, men varken hr Scavenius eller åtskilliga av andra ockupationstidens kompromitterade politiker, en Alsing Andersen, till exempel, har ställts till något ansvar och det är väl synnerligen tvevelaktigt, om det överhuvudtaget nu kommer att ske. Orsaken är lätt att finna: Den danska motståndsrörelsen vann en lysande seger över de tyska förtryckarna, men förlorade i slaget mot de danska politikerna.

Det perspektivet finns självfallet inte med i det underjordiska Frit Danmark. Den bärs upp av den starka och i alla skiften orubbade vissheten om seger både över tyskar och inhemska samarbetsmän. De fem årgångarna av det illegala Frit Danmark är den danska motståndsrörelsens monument och bär till oss svenskar en hälsning från det Danmark, som under krigets första, hemska år, nästan helt skymdes för våra blickar, men som den 29 augusti 1943 trädde fram i det klara solljuset.

Bo Enander.

EN AF DE STORE VAGABONDER

SVEN CLAUSEN anmelder ARTHUR KOESTLER

Ungareren Arthur Koestler har lært sig at skrive som en angelsaxer; det er næsten ikke til at høre forskel. Lyt blot til følgende passus:

»Nu og da, ligesom når man mange år efter hører nyheder og sladder fra sin gamle skole, indhentes jeg av nyheder og sladder fra min gamle koncentrationslejr. Det er en av de mest distingverede lejre på det prægtige gamle kontinent og de av os, som overlevede det, bærer det gamle skole-slips i form av et ar på kroppen eller et mavesår eller i det mindste en lödig angstneurose. Hvad nyhederne vedrører, er de ikke just av typen: »B., den lille umulius, er blevet tandlæge i Glasgow«, men lyder snarere således: »B., han som gik med en kugle i knæet fra Guadalajara, har hængt sig på lokumet lige overfor barak 34.«

Her er spor av Waugh og mange andre, men stilen er ligevel Koestlers med ejendommeligheden. Han skriver med andre ord blændende og man har fornemmelsen av at være i godt selskab. Bøgerne er underholdende, »Jordens Bærme« mest, fordi den beskriver handlinger, »Jogien og kommissæren« lidt mindre; den skæmmes av en ikke ringe ordrigdom.

Det er Koestlers skæbne at han — skönt fanatisk antinazist — blev sat i fransk koncentrationslejr, fordi en av hans forældre var tysk og han derfor mistænkte for at være 5te kolonne. Men da han først var kommet i kløerne på maskineriet blev han og hans type behandlet ringere end nazister, fordi store dele av de små funktionærer var nazistisk sindede og derfor hadede disse »venstre« orienterede. Unægtelig en hård skæbne. »Jordens Bærme« handler om hans ophold i denne lejr og hans flukt gennem Frankrig til han undslipper til England. »Den gule ulv« av Cooper blegner ved en jævnføring.

Stort set skriver Koestler om demokratiets fremtidsmuligheder. Han er öjensynlig begyndt som kommunist, men havnet i yderste borgerlige venstre av frykt for at de borgerlige frihedsrettigheder ikke kan bestå under et rent statsvælde. Da anmelderen nærer samme frykt anser vi fölgelig Koestler for at være et meget klogt

menneske. Hans politiske verdensanskuelse findes på siste side i »Jordens Bærme« og lyder omtrent således:

I *ökonomien*: (A) Kaos eller (B) planökonomi (d. v. s. statskapitalisme = statssocialisme).

I *politik*: (1) autokrati eller (2) demokrati (d. v. s. folkestyre ved repræsentation).

(Sluttes nederst næste Side).

DEN *illegale* PRESSE

Paa Opfordring af adskillige Læsere aftrykker vi her den Sang (paa Melodien Lili Marleen), som Otto Gelsted havde skrevet til den illegale Presses Fest i Raadhushallen d. 30. Marts.

Vi var spærret inde
bag en mur af is.
Om os hyled' natten
og trued' med forlis.
Hvor fandt vi haab at bygge paa?
Vi var saa svage, var saa smaa,
og stemmer til os lød:
Vær klog, bøj ryg, lig død!

Vi maa dukke nakken
i orkanens sus,
vi maa se at redde
med lempe Danmarks hus.
Og skal vi slippe uden mén,
saa gælder det for hver og en
i denne stormens stund:
giv efter og luk mund!

Gode raad var dyre,
men var raadet godt?
Om os tætned' taagen,
og alt blev dobbelt graat.
Vi følte det, som sank vi ned
i et morads af usselhed.
Kom nu en røst og tall!
Lyd nu et hornsignall!

Hør! Vi spidsed Øre:
Hvad var det, der klang
fydefuldt at høre
som nyfødt fuglesang?
En røst: Vi ved, at folkets marv
er eet med vores friheds arv.
Den skal de aldrig faa!
Gør modstand og gaa paa!

Over hele landet
fløj der bud paa bud,
og af vinterjorden
brød stadig nye skud.
Hvert blad var tegn paa vaarens kraft,
men ogsaa spyd har blad paa skaft.
Og de, der kom fra syd,
de mærked' det var spyd!

Illegalt og jaget,
tvunget under jord,
stod paa vagt i kampen
det kække, frie ord.
Saa værn derom til hver en tid,
det vindes ikke uden strid.
Hav ordets frihed kær.
vi ved, hvad det er værd.

Otto Gelsted.

Hvis man kombinerer A + 1 faar vi den klassiske form for tyranni, som historien for alle tider har begravet. Kombinationen B + 1 gir den totalitære stat, som vi forkaster. Kombinationen A + 2 fører til plutokrati og revolution. Tilbage blir B + 2, der endnu ikke er prøvet og som synes at være den eneste lovende løsning.

Den lidt skematiske opstilling röber kanske dog ligevel den centraleuropæiske oprindelse.

Koestler har i det hele taget mange teorier, hvorav nogle kanske er riktige, andre rimeligvis gale, men alle er godt fremstillet. Her er en av dem:

Den menneskelige hjærne har rent topografisk to dele: den *thalamiske* og den *corticale*. Den thalamiske domineres av følelsen, den corticale av logikken. Med andre ord: *troen* sidder *ett* sted i hjærnen og *fornuften* et *andet* sted. De kan derfor trives sammen skönt de egentlig vilde udelukke hinanden rent logisk. Newton skrev både *Principia* og en bog om helvedes topografi. De *corticale* dele av hjærnen er

opstået senere end de *thalamiske* og er tildelt menneskene i meget ulige portioner. Venstre har mest, højre mindst.

Koestler kommer herved ind på at jävnføre moderne politik med samfundslivet hos primitive folkeslag. *Tabu* og *totem* er gloser man ofte træffer hos ham, og det er jo da ogsaa sikkert at man på den måde bedre forstår foreteelser i de efterblevne landes politik. »De har thalamiske rödder, som det hedder i hans terminologi, der muligvis vil blive lige så moderne som Freuds, hvorfor man må lægge mærke til ordene og se at lære dem, skönt de er vanskelige. Socialdemokratiet, for ikke at tale om pæne radicale borgerlige partier talte derimod udelukkende til fornuften, »de savnede thalamisk rödder«.

Når man læser Koestler finder man hele tiden at han åbner nye perspektiver for læseren. Skal man referere det bagefter synes man i grunden man vidste det i forvejen, thi at Hitler

appellerede til instinkterne hade man jo lagt mærke til. Men dette er vel netop den store skribents styrke: at lade os se gamle ting som nye.

Koestler er öjensynlig kendt med i alle fald fire kulturer: den engelske, franske, tyske og ungarske, hvad der giver ham anledning til mangan jävnføringer, men måske ogsaa stundom leder ham vild. Mon man uden videre kan anvende erfaringer fra det tyske socialdemokrati på det engelske?

Arthur Koestler indtræder med hæder i den perlerod av århundredets store journalister, som börjede med Putnam Qeale og fortsatte over Lockardt, Douglas Reed og Degly Farson. Heltens færd gennem Helvede (Jorderige) forsödes av en utydelig kvindefigur og av mere tydeligt tegnede cognacsflasker, men da Koestler er fra et vinland, er hans skildringer ikke så fuktige som öllandenes sönners. Han siger etsteds at fremtidens forfatter-skap vil tilfalde de store vagabonder; efter at have læst hans 2 nævnte böger, er man tilbøjelig til at give ham ret.

Sven Clausen.

DET POSITIVE

Der føres for Tiden i forskellige Blade og Tidsskrifter, specielt i »Politiken«s Kronik, en Diskussion om Demokratiet, som er en Udløber af den Diskussion, der i Efteraaret 1945 blev startet i dette Blads Spalter om Demokratiets Maal og Midler. Og alt imens mærker man i den brede Befolkning en stigende Ulyst til at beskæftige sig med Politik — ikke mindst blandt mange af dem, der stod aktivt i Frihedskampen, dukker der Tegn frem paa en Parlamentslede og en Foragt for selve Begrebet »Politik« og »Politiker«, som er meget farlig. At gøre selve Begrebet *Politiker* til en beskidt Levevej, fordi et stort Antal Politikere svigtede under Besættelsen, turde være en noget urimelig Reaktion. Men Aarsagen er sikkert ogsaa langt dybere.

Der maa ikke misforstaas, naar vi vover den Paastand, at under Besættelsen til syvende og sidst var selve Vurderingen af Demokratiet, som skilte dem, der gik ind i den aktive Modstandskamp, fra dem, der støttede Eftergivenhedspolitikken, ikke saaledes, at alle gjorde sig dette klart eller vilde have kunnet formulere det i Ord, men det er utvivlsomt rigtigt, at de bedste og værdifuldeste Kræfter i Frihedsbevægelsen og de Kræfter, som overalt kom til at give den dens Præg, mere eller mindre var baaret oppe af et fælles Syn paa Demokratiet. Ganske vist fandtes der ogsaa i Frihedsbevægelsen Folk, som deltog paa et andet Grundlag, ja, der fandtes endog direkte antidemokratiske reaktionære Kredse inden for Modstandsbevægelsen, men de var for faa til at spille en Rolle; de prægede ikke Billedet.

Konflikten kan formuleres saaledes, at mange Mennesker opfattede — og den Dag i Dag opfatter — Demokrati som noget i og for sig smukt og ønskværdigt, en Art tiltalende Utopi, som det var rigtigt at stræbe efter, en Trosbekendelse, man gjorde vel i at bekende sig til, hvis det ikke kostede alt for megen Møje og Ulejlighed. Men i Ufredstider og Modgangstider som dem, vi oplevede under Okkupationen, var det forsvarligt og rigtigt at gemme denne smukke Nipsgenstand væk for en Tid, skjule den i Skabet, for at den ikke skulde tage Skade — for saa kunde man jo altid senere, naar Uvejret var overstaet, tage den frem igen, tørre Støvet af den og pudse den op paany. Her overfor staar det Synspunkt, som fik Tusinder af Mennesker til at gaa ind i den aktive Kamp, det Synspunkt, hvorefter Demokrati maa være mere end en Frase, mere end et Slagord, det maa være en Realitet, som

er værd at kæmpe for, værd at sætte selv Livet ind for.

De fleste af dem, der gik ind i den aktive Modstandskamp, dem, der om Natten anbragte Sprængstoffer under Jernbaneskinne, dem, der stod i Timevis og dupligerede illegale Blade eller dem, der sad i de tyske Koncentrationslejre — de brugte vist ret sjældent alle de fine og dyre Ord: Demokrati, Sandhed, Frihed, Retfærdighed og Fred. De sloges bare for *det*, som Ordene dækkede, for det var Realiteterne bag Ordene, der interesserede dem mere end selve Ordene.

Det havde været naivt, om Frihedsbevægelsen havde troet, at den Brydning mellem Modstandskamp og Eftergivenhed, som vi oplevede i Besættelsesaarene skulde være forbi den 5. Maj. Forskellen paa dem, der vurderer Demokrati, Sandhed og Ret som smukke Pyntegenstande, man i Fredstider kan glæde sig over og holde Taler for, og dem, der anser det for det daglige Brød, kan ikke udjævnes paa kort Tid. Begrebernes inderste Indhold stillede i disse Aar det danske Folk over for en Lutringsproces, som ikke kan undgaa at faa Betydning Aarhundreder frem i Tiden. Tænk blot paa Ordet og Begrebet *Forsvarsvilje*. Mange af dem, der var ivrigst til at bruge dette Ord i velformede og gribende Taler, var de første til at svigte Begrebet, da de stod over for det personlige Ansvar. Til Gengæld var der mange af dem, som aldrig før Besættelsen vilde have benyttet dette Ord, men vrænget ad det som en dum Frase, der satte Livet til i patriotisk Forsvarsvilje.

At bringe Samklang mellem Ord og Virkelighed — det var i Kampaarene Frihedsbevægelsens fornemste Opgave — og det burde i lige saa høj Grad være det i Fredens Tid. Hvad er Aarsagen til, at det straalende Initiativ, der dengang blev udfoldet, ikke har kunnet gøre sig nær saa stærkt gældende nu? Hvorfor er mange af de unge, som med Begejstring kæmpede i Frihedskampens Rækker, nu blevet lede og kede af Politik?

Det skyldes for det første, at der ikke kaldes paa dette Initiativ i den Grad, som der blev gjort det under Besættelsen, hvilket er en meget alvorlig Anke mod den Form, hvorunder Demokratiet praktiseres her i Landet. Dernæst skyldes det vel en Skepsis over for, hvorvidt de Mennesker, som nu smykker sig med alle de dyre Gløser, vil staa ved dem, hvis de igen skulde komme i Modvind. Og endelig skyldes det sikkert en Skuffelse over, hvor lidt der siden Befrielsen er sket herhjemme for at skabe et mere levedygtigt og handlekraftigt Demokrati end det, der som et Korthus veltede omkuld, da Tyskerne slog i Bordet.

Under Besættelsen kunde Kampen for Demokratiet konkretiseres til at lægge Bomber under en Jernbaneskinne. I Dag kan Kampen for Demokratiet f. Eks. oversættes ved at beskære Tantiemen i Det Forenede Dampskibs-Selskab, oprette Vuggestuer i Vejle, forbedre Landarbejdernes Boligforhold, forhøje Understøttelserne til de gamle eller rationalisere Skoletandplejen. Demokratiet er ikke en Idé, men en Praxis, og her svigter det mekaniserede Partiapparat katastrofalt, fordi Partierne forlanger for lidt af deres Medlemmer. Naar saa mange unge meldte sig til Frihedskampen, skyldtes det netop, at de her fik Lov at yde en Indsats. Nu faar de fleste Lov at sætte et Stemme-kryds, men Initiativet og den aktive Medvirken er der ikke Brug for.

En større politisk Medvirken fra Befolkningens Side til Løsningen af Demokratiets positive Problemer, en større politisk Aktivitet og større Ansvarlighed for Folkestyret er nødvendig, hvis vi skal undgaa en ny Krise for Demokratiet. Det viste sig i Besættelsesaarene, at der findes et Initiativ i Befolkningen, som hidtil har faaet Lov at ligge brak. Fra de smaa positive Fremskridt til de store Fremtidspektiver maa dette Initiativ udnyttes i langt højere Grad, end det hidtil er sket. Først da har vi Lov til at tale om Folkestyre.

Register til Frit Danmark

Flere af vore Læsere, har, efter at den første legale Aargang af »Frit Danmark« er afsluttet, spurgt os, om der ikke bliver udsendt et Register til denne Aargang. Vi kan meddele vore Læsere, at »Frit Danmark« allerede har taget Initiativet til Udsendelse af en saadan fyldig Indholdsfortegnelse over Artiklerne i de legale Numre af 4. Aargang (Nr. 2 — 46 incl.). Dette Register, som vil blive udarbejdet af »Frit Danmark«s Bibliotekargruppe, vil indeholde dels en Rubricering efter Forfatternavne, dels en Rubricering efter Emner, saaledes at det vil blive let at finde de Artikler, man søger. Registret bliver trykt i samme Format som »Frit Danmark«, saaledes at det kan indbindes sammen med Bladene, men det vil kun blive trykt i et begrænset Oplag og for en Pris af 50 Øre sendt til de Læsere, som bestiller det. Vi henstiller til vore Læsere snarest muligt at forudbestille dette Register, idet vi kun kan forpligte os til at sikre det til dem, der inden 8. Maj har indleveret skriftlig Bestilling paa Registret. Bestilling paa Registret bedes sendt til »Frit Danmark«s Ekspedition, Nørre Voldgade 11, København K.

En Forglemmelse.

Ved en beklagelig Forglemmelse blev det i sidste Nummer ikke anført, at Tegningen til Ture Nermans Digt, »En tidning talar« skyldtes Tegneren *Marcel Rasmussen*.

HISTORIEFORFALSKNING

I det Aar, der er forløbet siden Befrielsen, har vi næsten daglig oplevet Forsøg paa Historieforfalskning. Hver Gang man staar overfor saadanne Tilfælde, har man Pligt til at gøre Indsigelse og saavidt muligt bringe Tingene paa det rene.

Ovenstaaende Billeder er hentet fra to Billedværker om Besættelsen. Det til venstre er fra »Besat og befriet« (Schultz

Forlag), og Teksten lyder: »Dansk Politibetjent jages af en revolverbevæbnet Schalburgmand«. Denne Udlægning af Billedet er forkert (men i nydelig Overensstemmelse med Bogens Tendens).

Det ubeskaarede Billede til højre er fra »Krigen i Billeder« (Branners Forlag) og røber den iøjnefaldende Sandhed, som ogsaa fremgaar af Teksten: at den danske Betjent gænger Folk væk fra Schalburgfolkene Nærhed — det burde have været omvendt. Billedet er taget i August 43.

Strejker og Ulovlighed

Afsluttende Svar fra Læge Georg Moltved

Mine Bemærkninger om dette Emne i Frit Danmark Nr. 44 har fremkaldt nogle Modbemærkninger fra Folketingsmand Hedtofts Side, som jeg er overordentlig taknemmelig for, ikke mindst, da jeg erkender, at det maa være ham en stor Overvindelse, som han siger, at skulle imødegå en Mand, der som jeg er baade uvidende om det, jeg taler om, og som tilmed paa Forhaand har en Mening, som jeg bruger Argumenter for at bevise. Dette sidste, maa jeg forstaa, er baade forkasteligt og for Folketingsmanden ukendt i hans eget politiske Liv. Men til Sagen, som er det vigtigste.

Jeg protesterede imod den i Pressen og andetsteds anvendte Ord-Magi at uvidende Begrebet Ulovlighed i Forbindelse med Strejker, specielt de saakaldte Fol-

kestrejker. Mente at Ordet Ulovlighed kun burde anvendes overfor Handlinger, der var forbudt ifølge Lov.

Og dette er Strejker ikke, efter at Loven om Forbud imod Strejker bortfaldt 1. November 1945.

Denne sidste Betragtning giver Hedtoft mig da ogsaa helt Ret i med Ordene: »Og heri maa gives Medhold, eftersom Samfundet eller rettere Staten ikke forbyder, men tillader Strejker«, hvorefter han lidt tvungent gennemgaar Septemberforliget, som blev sluttet mellem Arbejdere og Arbejdsgivere til Løsning af Konflikter dem imellem. Altsammen Kendsgerninger, som bare ikke rigtigt angaar Folkestrejkerne, der som enhver ved havde politiske eller moralske Maal, men slet ikke økonomiske eller faglige.

Og det er da ogsaa af stor Interesse, at H. lader sig provokere frem med endnu en Indrømmelse, den nemlig, at der virkelig gives Situationer, der berettiger til Strejker, der efter hans Definition er »ulovlige«. F. Eks. den af mig omtalte politiske Generalstrejke fra Paa-skekrisen 1920. Her kommer Politikeren Hedtoft med et moralsk Forsvar for en saadan Ulovlighed, nemlig at den tjente et politisk Formaal, som hans Parti følger. »Dengang gjaldt det om at bevare den Form for politisk Liv i Danmark, som hele Befolkningen igennem Aartier havde kæmpet for at sikre sig, og der fandtes ingen anden Form, hvorved man havde Mulighed for at komme igennem.«

Dette Forsvar for Ulovligheden er af en vis Vægt, selvom det ikke er historisk helt korrekt. Bag Kongens, af Socialdemokratiet dengang som »Kup« stemplede Handling, stod Halvdelen af Folketinget, nemlig Venstre og Konservative, og imod Kongen de Radikale og Socialdemokrater. Det kan i hvert Fald ikke kaldes hele Folket. Og for den politiske Generalstrejke stod Socialdemokratiet helt alene.

Saa langt er vi altsaa helt enige: 1) siden Ophævelse af Lovforbudet imod Strejker, er Strejker her i Landet tilladt. 2) Strejker, der strider imod September-

forligets Regler, er tilladelige, naar det drejer sig om Maal, der har politisk eller moralsk Karakter og har en vis almindelig Tilslutning.

Jeg skulde egentlig være fuldt ud tilfreds med disse Indrømmelser fra Socialdemokratiets Formands Side, hvis det ikke var for den ganske vist væsentlige Indskrænkning i Socialdemokratiets Godkendelse af en Folkestrejkes moralske Berettigelse, at den skal være anerkendt af dette Parti og være ledet af de faglige Organisationer.

Her kommer vist baade Jura og Moral i Klemme. Disse to Organers Tilslutning har naturligvis ikke ringe praktisk Betydning for Organiseringen og Gennemførelsen af en Folkestrejke, men maa ikke overvurderes. Alle de Folkestrejker, vi har haft siden Besættelsen, i 1943-44-46, er jo dog gennemført og med megen Bravour ikke blot uden disse Organers Medvirken, men under deres aabne og skjulte Modstand. Denne Arbejdernes svigtende Lydighed overfor den »ansvarlige« politiske og faglige Ledelse er med Rette skæbnsvangert for Generalerne, som sammenligner det med Mytteri. Og det er fuldt forstaaeligt, at Hedtoft i Folketinget med saa voldsom oratorisk Kraft raaber ud over Landet sit: »Ulovligt, ulovligt!»

Naar saa mange derfor vender det døde Øre til al denne Præken »Ulovlighed« om Folkestrejker, er vist Forklaringen, at Opfordringer til Ro og Orden og Lovlighed er brugt og misbrugt af saa mange »ansvarlige« Mænd i Besættelsesaarene, ikke mindst af Hedtoft og hans socialdemokratiske Kolleger, at det nu har tabt sin Styrke og bare forekommer som en Videreførelse af Scavenius-Politikken. Om dette kan vist meget godt almindelige Mennesker i Samfundet have en Mening og bør have den og udtale den.

Angaaende Tjenestemændenes Ikke-Ret til Strejke, som jeg har postuleret i min Artikel, er jeg baade fra Jurister og fra Embedsmænd gjort opmærksom paa, at dette ikke passer. Opfattelsen, at Tjenestemænd ikke har Strejkeret, stammer fra Prof. Poul Andersens forældede og misforstaaede Opstilling af Problemet i hans »Dansk Forvaltningsret«, som Tjenestemændene ikke føler sig bundet af. I selve Tjenestemandsloven staar der ikke noget herom. Og Tjenestemændene baade i Stat og Kommune har da ogsaa flere Gange strejket ud fra den Opfattelse, at det var deres Ret.

Jeg bliver altsaa nødt til at revidere min Opfattelse, at »egentlige Strejkebrydere var kun de Personer, der i Medfør af Tjenestemandsloven er berøvet Retten til at strejke«. Det er jeg naturligvis ikke ked af, da jeg nu med fuld Ret kan sige, at Retten til at strejke har alle.

Georg Moltved.

TONEN I HÆREN

For at faa et Indtryk af, hvordan Tonen i Hæren har udviklet sig siden Befrielsen, har F. D. foretaget et Rundspørge blandt de Indkaldte.

Tonen i Hæren! Ok. — To smaa Jyder af Ingeniørtropperne smiler polisk, den er saamænd ikke saa slem. — —

Stort andet Svar er ikke til at vride ud af dem; med smaa Variationer er det saamænd ikke saa slemt altsammen, ja, Maden er tilmed fortrinlig. Den ene, en hjulbenet Landmand, har saagar taget 16 Pund paa, siden han kom ind den 20. November.

— Bliver I knaldet for Smaating?

— Næ, det er saamænd ikke saa slem!

— Bliver I retfærdigt behandlet? Gøres der Forskel? forsøger jeg.

Samme Svar og et høfligt »Og nu skal vi i Teatret«, hvorpaa de forsvinder i jordvindende Trav i Retning af det kgl., der saamænd nok heller ikke er saa slem.

Bare Mundgejl — —

Paa Hjørnet af Bremerholm staar et Par Basser til og iagttager filosofisk et Opløb om en ældre besvimet Herre. De er begge fra Ordonnansafdelingen og om muligt endnu mere tilfredse end de to første, men det hænger maaske lidt sammen med, at de er fritaget for Vagt-tjeneste, Eksercits og Øvelser. De synes egentlig ikke, at de er berettiget til at udtale sig, da de hverken ligger paa Kaserne eller er i Geledet, men paa den anden Side kommer de som Chauffører rundt til alle Lejrene og mener, at der gennemgaaende er en udmærket Stemning og stor Tilfredshed.

— Og alt det der med daarlig Tone, det er bare Mundgejl; saa vi er faktisk ikke gode til at sige noget, for vi mener, Tonen er god. Dette foranlediger mig til at fremhæve, at vi kun er interesseret i Sandheden, og det overrasker dem i den Grad, at de fortæller lidt:

— Ork nej, det er noget helt andet nu. Saa var det meget skrappere i C. B. U.; der har jeg ogsaa været. Det var, som man kan forestille sig, det var i Hæren i gamle Dage. Det er godt nok altsammen, det eneste, der er for lidt af, er Penge til Mad. Vi er paa egen Kost, og 4 Kr. rækker ikke langt. Egentlig er vi kun berettiget til 3 Kr. om Dagen, tilføjer de. Om Folk er kedede af at være Soldater? Næ, men ligefrem glade er de vist heller ikke. Det er jo dog 1 1/2 Aar, det drejer sig om.

Jo ældre, jo mere utilfreds.

Vi prajer en Mariner, der venter paa et Gadehjørne. Han skuler lidt og banded fælt, idet han forsikrer, at han ikke vil udtale sig. Med en let Omskrivning mener han, at det hele er noget Møg, men ligesom det begynder at blive interessant, kommer hans Pige, og han sejler af Sted. Forinden har han dog, retfærdigvis, gjort opmærksom paa, at Utilfredsheden mest skyldes høj Alder, d. v. s. han skulde egentlig have været ind i 1942, saa det er forbandet sent.

Noget, der ligner Nazimetoder.

I Lille Kongensgade kommer 2 Ingeniørsoldater.

— Tonen? Ja, det er jo meget forskelligt efter de forskellige Befalingsmænd. Er De fra »Frit Danmark«? Af

og til synes man jo nok, der anvendes noget, der ligner Nazimetoder. —

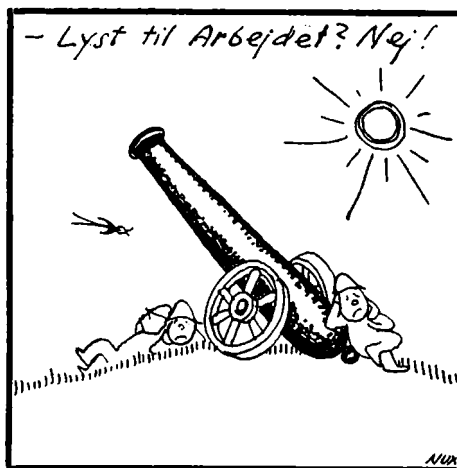
Den talende bestræber sig tydeligt paa at finde den Sprogbrug, der formentlig er »Frit Danmark«, men jeg beder ham specificere nærmere.

— De giver helt urimelige Straffe for smaa Forseelser; det almindelige er 8 Dages Frihedsnægtelse. Forleden blev hele Kompagniet knaldet, fordi een Mand vendte sig i Geledet. Saa fik vi Lov at løbe i flere Timer med Oppakning, kun afbrudt af de Pauser, hvor Premierløjtnanten skulde trække Vejret, imens vi krøb frem paa Maven. Desuden Omstilling — fra Kl. 3—5 bestilte vi ikke andet end-at træde an og af, løbe op paa Stuerne, klæde os af, gaa i Seng, trække i Tøjet igen og ned at stille; de, der kom sidst, blev skrevet op og fik 8 Dages Frihedsnægtelse. Nu 'ar vi nok ogsaa en særlig grov Premierløjtnant; det var navnlig slemt for nogen Tid siden, nu er det, som om Stemningen er blevet bedre. — Navnlig omkring Jul var det galt; der var ingen Varme paa Stuerne, Maden var saa elendig, at hele Kompagniet maatte styrte op og ned hele Natten. Lægen konstaterede, at det skyldtes Urenlighed, altsaa ikke Sygdom. Efter Høvelte-Historien blev den bedre, og nu gaar det helt godt. — Men Maden er stadig et stort Problem; det er faktisk umuligt at klare sig med den, hvis man ikke har Mulighed for at skaffe noget andet. Kl. 6 faar vi Morgenmad, Havregryn, Kaffe, Brød og Smør. Vi smører selv Frokostpakken og spiser Kl. 11. Middag Kl. 3 — og saa er vi færdig med Mad for den Dag; det kan være lige haardt nok, naar vi f. Eks. har Natøvelser.

Selvfølgelig skal der være Disciplin, men den skulde nok kunne opretholdes uden de grove Metoder, slutter Soldaten fra Ingeniørkasernen.

Bare 5 Minutter for sent, saa —

Næste Emne er Fyrbøder paa et Skib; han er meget utilfreds og mener, at det

er almindeligt. Disciplinen er for streng, alt for haarde Straffe. Navnlig Næstkommanderende — jeg ved ikke, hvad han hedder — vi kalder ham altid Vilddyret. Nej, vi er bestemt allesammen kede af det — hvis en bare kommer 5 Minutter for sent, kommer man 5 Dage i Spjældet; det er der ingen Rimelighed i. Der er elendige Kaserneforhold, en daarlig Aand og ingen Lyst til Arbejdet. Og jeg deltager endda ikke i Øvelserne, saa jeg misunder bestemt ikke Vagtmandskabet. Det er ikke godt!

Hæren er overflødig.

I Luftværnsartilleriet er der ganske andre Forhold, og Mandskabet der er tilmed afgivet til noget saa demoraliserende som Vagttjeneste. »Vi er godt tilfreds med vore Befalingsmænd, men det er jo forskelligt efter de forskellige. Vores Chef har forløbet sig een Gang, og da var han villig til at trække i Land igen. Befalingsmændene er strenge, men retfærdige. Lyst til Arbejdet? Nej, det kan man ikke sige, men hvem har Lyst til Vagttjeneste? Jeg tror nu ikke, der er megen Stemning for Hæren blandt Ungdommen — det er næsten ligegyldigt, hvem man taler med. Det er ogsaa derfor, det er saa svært at faa Befalingsmænd. De synes, det er ganske meningsløst.

— Hvad begrunder de det med?

— Der bliver snakket saa meget om 9. April; jeg kan ikke se andet, end at hvis vi havde sat os til Modværge den Dag, havde vi haft 85 pCt. mindre Ungdom.

— De mener af den, der var inde?

— Ja, af den, der var inde. Det blev mange Procent billigere for os paa den Maade, det skete paa.

— Ja, hvis man tænker i Procent, selvfølgelig!

— Nordmændene siger jo ogsaa, at hvis de havde vidst, hvad det kostede, havde de ikke gjort Modstand.

— Har De været med selv?

— Ja, i den sjællandske Efterretnings-

tjeneste. Hvorlænge? Et Aar! Jeg tror, min Indstilling er ret udbredt: at Hæren er overflødig; men det hænger maaske sammen med, at vi alle i mit Kompagni er ældre, fra 24—28 Aar.

En Ungdomsopdragelse uden Lige.

En Artillerist, der har ligget inde 1/2 Aar, og som før var Gruffefører i Militærgrupperne, siger: — Tonen i Hæren kan man ikke klage over nu. Jeg er godt tilfreds — det er en Ungdomsopdragelse uden Lige. Det er min Indstilling og flere af mine Kammeraters. Jeg synes, der er et godt Kammeratskab mellem Befalingsmænd og Menige — selvfølgelig findes der nogle krigsliderlige Befalingsmænd, men det er Gudskelov et Faatal; Hovedparten har en kammeratlig Forstaaelse overfor Rekrutterne. Vi har gennemført et Tillidsmandssystem — nej, ikke udpeget af Officererne, men af Mandskabet, og vi har en Oberstløjtnant, der tager sig af os og bekymrer sig om vore Forhold, baade Kosten og private Forhold. — Militært set kan man maaske godt sige, at Hæren ingen Betydning har, men ungdomsopdragende har den stor Betydning. Og dog — det er jo ligemeget, hvor lille et Land er, saa maa det vise, at det har Viljen til at forsvare sig. Der er kun een Ting, der piner os ved Militærvæsenet, og det er, at vi bliver nødt til at gaa paa Socialkontoret for at faa vore Forhold ordnet, og der møder man os med Mistro og Skepsis.

I Forvejen et Par Aar i Spjældet ...

En Kammerat indskyder: — Det er den onde lyne mig tit Soldaternes egen Fejl; de spekulerer i at faa saa meget ud af det som muligt; nogle køber for 1000 Kr. paa Afbetaling og haaber at faa det betalt, saa det er maaske rimeligt, at de bliver mødt med Skepsis.

Kammeraten fortsætter (de to var for Resten med til at arrestere Thune Jacobsen og Knutzen og vinke Farvel til dem): — Maa jeg ikke efterlyse den Lovparagraf, der giver Folk, der har været i engelsk Tjeneste eller Koncentrationslejr, Militærfrihed. Det er urimeligt, at Folk, der som jeg har vovet Livet og været i Neuengamme, nu skal rende rundt i den Børnehaven, som Militæret er — ja, det har jeg sagt til min Oberstløjtnant. I Forvejen har man spildt et Par Aar af sin Ungdom i Spjældet, og saa skal man rende rundt 1 1/2 Aar i Hæren i de Aar, hvor man skulde have opbygget sin Fremtid.

Tonen i Hæren er lidt skolemesteragtig, og det er maaske nødvendigt for den ene Halvdel; for den anden virker den deprimerende. Ja, jeg regner mig for at høre til denne Halvdel. C. C.

DE NYE BØGER

Den tyske Storindustri's Ansvar.

Fritz Thyssen: *Jeg betalte Hitler*. Povel Branners Forlag, 216 Sider. Pris Kr. 8.50.

Som Præsident for de forenede Staalværker var Fritz Thyssen en af Tysklands største og mest indflydelsesrige Industri-mænd. Han var Trusternes, Kartellernes og Syndikaternes Talsmand. Han var den mægtige Repræsentant for tysk Monopol-kapital.

Da Tyskland led Nederlag efter den første Verdenskrig, og Arbejderne rejste sig til Revolution, nøjedes Thyssen ikke med at drømme om det gamle tyske Kejserriges Genrejsning, men han søgte Kontakt med alle mulige »nationale« og reaktionære Grupper, hvis Maal var Revanchen, og han understøttede den positivt.

Som Katolik tilhørte han Centrumpartiet, men da dettes Repræsentanter gik ind for Versaillestraktaten, forlod han Partiet og begyndte en politisk Vandring, der førte ham længere og længere ud paa højre Fløj.

Gennem Ludendorff kommer han i Forbindelse med Hitler og begynder økonomisk at understøtte Nazisterne. Senere bliver han Medlem af Partiet og efter Magtovertagelsen i 1933 Medlem af Rigsdagen og det prøjsiske Statsraad.

Dagen efter den anden Verdenskrigs Udbrud flygtede Thyssen fra Tyskland, først til Svejs og senere til Frankrig, hvor han skrev sin Bog med den aabne Tilstaaelse om, at det var ham og den tyske Storindustri, der havde betalt Hitler og hans Propaganda og saaledes hjulpet Nazisterne til Magten.

Thyssen paastaar, at hans Flugt var nødvendiggjort, fordi han havde protesteret mod Hitlers Krigsplaner, men man stiller sig noget tvivlende overfor, at dette idealistiske Motiv var den eneste og virkelige Drivkraft.

Bogen bringer dokumentariske Afsløringer af den fantastiske Korruption indenfor Nazistpartiet og Statsstyrelsen. Den viser hele Hitlers forløjede Politik. Voldsregimentet, Jødeforfølgelserne, Kampen mod Kirken, alt det, som nu i hele sin Vederstyggelighed er lagt blot for Verdens Øjne.

Men Thyssens Bog er ikke en ærlig Mands aabne Bekendelse af Medansvaret for det Gangstervælde, han selv havde været med til at hjælpe til Magten. Thyssen var ikke, som han selv siger, blot »et Fjols, der troede paa Hitlers ærlige Hensigter«. Han vidste, hvad han gjorde, og hvorfor han gjorde det. Det er muligt, at han ikke var enig i alt. Det er sandsynligvis rigtigt, at han protesterede mod Kampen mod Kirken og Jødeforfølgelserne. Men det var svage Protester, som næppe

naaede udenfor Inderkredsen, skønt han havde haft rig Lejlighed til at protestere, saa det vilde have givet Genlyd Verden over.

Det er vel ogsaa muligt, at Hitler blev ham for stærk og fulgte andre Veje, end Thyssen havde tænkt sig — men man kan ikke frigøre sig for den Tanke, at Thyssens Flugt egentlig mere skyldtes, at han ved Krigens Udbrud faktisk undervurderede Tysklands militære Styrke og derfor i Tide ønskede at redde for Storindustrien, hvad reddes kunde. Eller, handlede han maaske endog i Forstaaelse med Hitler?

Nej, Thyssen er ikke ærlig. Hans Beken-delser er skrevet efter den Recept, som vi nu har lært at kende saa godt: jeg anede ikke noget, jeg fik intet at vide, jeg blev bedraget.

Til at begynde med, siger Thyssen, hævmedes jeg af det Indtryk, Rigsdagsbranden gjorde paa mig. Han troede paa Skrønen om den planlagte kommunistiske Revolte og saa derfor igennem Fingre med, at Hitler benyttede Lejligheden til at slaa sine Modstandere ned og tilrive sig Magten. »I Dag ved jeg, at jeg, ligesom Millioner andre blev bedraget. Men næsten alle Tyskere ligger endnu under for dette Bedrag, hvis de bor indenfor Rigets Grænser. For at erfare Sandheden maatte jeg drage udenlands.« Og han fortsætter: »Dette er min Overbevisning i Dag, men i seks Aar blev jeg narret.«

Paa næste Side fortæller Thyssen imidlertid, at han kort efter »de lange Knives Nat« den 30. Juni 1934 rejste paa en længere Tur til Sydamerika, og andre Steder i Bogen fortæller han om andre Udenlandsrejser.

I seks Aar blev jeg narret. For at erfare Sandheden maatte jeg rejse udenlands. Og dog ved vi altsaa fra Thyssen selv, at i hvert Fald 1½ Aar efter Rigsdagsbranden, havde han været udenlands. Han kunde ikke undgaa at lære Sandheden at kende. Hans Bog viser, at han vidste Besked. Han kendte Korruptionen, han kendte Koncentrationslejrene, han kendte Jødeforfølgelserne. Han var en af dem, der vidste bedst Besked.

Men han tav. For Thyssen og Storindustrien kunde bruge Hitler. Han kunde bruges til at dæmme op for Udviklingen. Han kunde bruges til at opløse Fagforeningerne og holde Arbejderne i Ave. Han kunde bruges i Kampen mod Demokratiet. Han kunde bruges til at skabe en ny Guldalder for Monopolkapitalen.

Derfor ofrede Thyssen personlig mere end en Million Mark paa Nazisternes Propaganda. Derfor fik Hitler 2 Millioner Mark om Maanedene fra Sværindustrien, før han kom til Magten. Derfor stod de troligt bag ham, da han havde taget Magten. Til Trods for Rædselsregimentet.

Før Fritz Thyssen og hans storindustrielle Fæller stilles for en Nürnberger-Domstol, der har Vilje til at drage den hele og fulde Sandhed frem i Dagens Lys, vil Verden næppe lære at forstaa, at Nazismen ikke blot var Gangstervælde og Sadisme, med Udtryk for Monopolkapitalens Vilje til at herske. Hitler var blot Hesten, man spillede paa.

Har vi saa lært saa meget, at Spillet ikke kan gentages?

Karl V. Jensen.

Kommunisme og Religion.

Efraim Briem: *Kommunisme og Religion i Sovjetunionen*. Gads Forlag. Oversat fra svensk ved Carl Gad. Kr. 12.50.

Professor Briem sætter mere Pris paa Religion end paa Kommunisme. Det er ikke til at tage fejl af. Men han har i det store og hele givet en nøgtern og objektiv Fremstilling af den store Idékamp mellem disse to Kræfter i Sovjetunionen. En vis Skævhed kommer der i Fremstillingen, da han i Skildringen af Kirkeforfølgelsen citerer Vidnesbyrd af Forfattere, som han selv i anden Sammenhæng erklærer for partiske og upaalidelige, og som f. Eks. i deres Referater af Kampaarene plejer at undlade at nævne vigtige Dokumenter, der paa afgørende Maade har berørt Kirkens, henholdsvis Statens Stilling i denne Kamp. Man spørger uvilkaarligt, hvor meget hele denne Dokumentation fra disse emigrerede russiske Kirkerepræsentanter er værd.

Briem skelner ikke tilstrækkelig mellem Kirke og Religion, og det kan være en Undskyldning, men gør ikke Sagen bedre, at det kommunistiske Gudsfor-nægterforbund tit heller ikke har gjort det. Men Forskellen er af afgørende Betydning. Religion er en Privatsag. Kirken er en organiseret Magt. Den russiske Kirke har i kulturel Henseende været mere end middelalderlig reaktionær. Derom bringer Briem et aldeles overbevisende Materiale. Den har i mange Aar efter Revolutionen staaet fjendtlig overfor Sovjetmagten. Her var der derfor ikke længere tale om en Sag, der kun angik en-hvers private Samvittighed, men om en politisk Kamp. Kampen indstilledes, da den russiske Kirke til Slut anerkendte det nye Samfund og tilbød sit positive Medarbejde. Verdensanskuelig er Modsætningen mellem Religion og Kommunismens filosofiske Materialisme selvfølgelig lige saa stor som altid. Men dette udelukker ikke, at Retroende og Kommunister tilsammen har forsvaret deres Fædreland og nu tilsammen kan arbejde ved Landets Genopbygning. Der er ingen Forskel mellem den kristne Næstekærligheds og den kommunistiske Solidaritets praktiske Maal. Da den russiske Kirke anerkendte dette, aabnedes Vejen til en For-

soning mellem Statsmagten og den religiøse Organisation. Ved de nu afholdte russiske Valg kunde kirkelige Sammenlutninger opstille Kandidater, der blev anerkendt af de kommunistiske Kontrolinstanser. Dette er det mest umiskendelige Tegn paa en virkelig Forsoning og en Realisering af Programmet, at Samvittigheden maa være fri, og religiøs Bekendelse enhver Borgers Privatsag.

Kirkekampen har været en politisk Kamp!

Ganske vist maa man ved Siden af denne se og forstaa den ideologiske Kamp, som er blevet udkæmpet mellem Religion og den kommunistiske Materialisme. Denne Kamp er ikke tilendebragt og vil aldrig blive det. Men den kan idag føres paa det aandelige Plan. Administrationen griber ikke længere ind mod kirkelige Organisationer, og disse støtter ikke længere Sovjetmagtens politiske Fjender.

Denne Tilstand er Resultatet af en lang og konsekvent politisk Udvikling, og Briems veldokumenterede Skildring af dens enkelte Perioder er et overmaade interessant og lærerigt Bidrag til Sovjetunionens indrepolitiske Historie.

H. G.

Pretonius: Satyricon.

Petronius: Satyricon. K. E. Hermanns Forlag. Kr. 28,00.

Titus (eller Gajus) Petronius var en Verdensmand og en af Neros nære Venner. Han havde Smag, Kultur, Talent og en noget skeptisk Overlegenhed. Han har været med overalt, hvor man morede sig. Men det lader ikke til, at det morede ham synderligt. Det er maaske derfor, at hans i Brudstykker bevarede Eventyrroman, der efter Tidens Mode har faaet Form af en Slags Rejsebeskrivelse, heller ikke forekommer os særlig sjov. Men Tiden var jo noget sædesløs, og da han — Realist som han er — ogsaa omhyggeligt skildrer, hvordan hans Helte dykker ned i Syndens Pøl og paa mere eller mindre ortodoks Facon muntre sig dels med Drenge, dels med Piger, har en dydsiret Efterverden altid følt en vellystig Forargelse ved hans Bog. Men i Virkeligheden er han ikke nær saa fornøjelig som mere vitale og mindre blaserede Forfattere fra samme Tid og Genre. Petronius' Satyricon staar langt tilbage f. Eks. for det virkelig saftige og sprudlende »Gyldne Æsel«. Alligevel er Petronius' Skildring af Periodens Livs- og Omgangsformer stadig af stor kulturhistorisk Interesse. Forresten indeholder Satyricon en Perle af ondskabsfuld »Reportage« — vilde man næsten kalde det, »Trimalchios' Gæstebud«, hvor han udøser den elegante Patriciers Spot og Foragt over Gullascharonerne. Her er Petronius storartet, vittig, malende, en glimrende lagttager, der præcist gengiver, hvad han har set. Denne Skildring, den-

ne Kritik og Satire vil altid beholde sin Plads i Verdenslitteraturen. — Knud Schwanenflügel, den klassiske Litteraturs kærlige Beundrer, Manden, der selv endnu skriver latinske Vers, har givet Petronius en smuk Oversættelse, som den gamle arbirer elegantiarum alene for Trimalchios Skyld har vel fortjent. Preben Zahles Illustrationer er desværre intetsigende. — Bogens Pris er en Spekulation i vore Trimalchios' Nyfigenhed og Mangel paa Omdømme. H. G.

»Fange var jeg aldrig.«

Hella Wuolijoki: »Fange var jeg aldrig.« Tidens Forlag. Kr. 6.75.

Den finske Forfatterinde Hella Wuolijoki har skrevet en Bog, der handler om hendes Ophold i forskellige finske Fængsler, hvor hun sad, først som dødsdømt for Højforræderi, og siden — efter Benaadning — som Livsfange. Hun blev arresteret i Foraaret 1943, fordi hun paa sin Ejendom havde huset russiske Faldskærmsjægere. Hele Bogen, »Fange var jeg aldrig«, er skrevet i Fængslet. Den bestaar af et halvt Hundrede Smaa-Afsnit, der udgør nogle af »Fængselstidens Øjebliksbilleder«.

Hella Wuolijoki er Forfatterinde og Forretningskvinde. Hun er meget venstreorienteret og nærer en varm Sympati for Sovjetunionen. Hun er kendt i Danmark gennem sit Skuespil »Kvinderne paa Niskavuori«, der har været spillet paa Det kongelige. Hendes sidste Stykke, »En Kvinde gør Karriere«, har endnu ikke været opført i Danmark. Af Bogen ser vi, at hun er i Besiddelse af et eksplosivt Temperament og en ubegrænset Energi. Paa Trods af at hun ikke mere er helt ung, gik hun kort Tid efter Løsladelsen i Efteraaret 1944 løs paa sit Arbejde som nyudnævnt Chefdirektør for Finlands Rundradio, som hun siden med stor Dygtighed har ledet.

I Bogen passerer Fængslets Indbyggere Revy for os. Forfatterinden tegner mange uforglemmelige og gribende Billeder fulde af Humor og Medfølelse, men først og fremmest af oprørt Harme over den Maa-de, hvorpaa Samfundet behandler dem, der er blevet Ofre for Samfundets egne Fejl. »Ringdansen gaar«, skriver hun. »I en endeløs Række gaar ulykkelige Kvinder i denne Ring — vildledte, forbryderiske og uskyldige gaar sammen — de fleste er unge, blomstrende Mennesker. ... Jeg har set paa dem, og jeg har noget at sige enhver af dem.« Hun citerer Oscar Wilde: »Fængslets Stil er absolut og uimodsigeligt forkert. Jeg vilde give hvadsomhelst for at kunne ændre den, naar jeg kommer ud.«

I de første Maaneder ventede hun sin Dødsdom. »Det er ikke let at dø,« skriver hun, »ikke engang for Livet, ikke engang for Freden ...«. Hun forsøgte at trøste sig selv. Det var jo »blot en lille Operation, absolut nødvendig for at man skal kunne leve videre i Jordens Skød og i Menneskenes Hjerter«. Hun fortæller om en finsk

Arbejderkvinde, Martta Koskinen, der blev dømt til Døden for Højforræderi, men fik Løfte om Benaadning, hvis hun vilde angive dem, hun havde samarbejdet med. Smilende svarede hun: »Jeg har levet længe nok ...«, og det forekom Hella Wuolijoki, at Arbejderkvinden sagde til hende: »Vær ikke bange ... der findes ingen Død ... ikke for den, der dør for Livets Skyld ...«. »Hun gik syngende i Døden«, siger Hella Wuolijoki om hende.

*

En af de første Dage efter at hun var blevet arresteret, fik Hella Wuolijoki Ordre til at rense en Spytbakke, som den foregaaende Fange havde efterladt. Det vilde hun ikke.

»Jeg renser gerne min egen Spytbakke,« sagde hun, »men ikke en andens. Den maa fjernes.«

Gendarmen eksploderede:

»De skal adlyde — De er Fange.«

Da lo hun, saa det rungede i Katakomberne, og han skreg:

»Det er forbudt at le ...«

Hun lo, fordi han havde sagt, at hun var Fange. Han troede, hun var Fange. Hun — Fange. »Hvem formaar at fængsle mig?« spørger hun. »Fange var jeg aldrig!«

I vore Øren genlyder hendes overmodige, trodsige »Fange var jeg aldrig«, som bringer Gendarmene til Hysteri. Vi kender det jo. Det gælder os alle:

— »Fanger var vi aldrig!«

Meir Feigenberg.

Tre Frihedskæmpere.

John Hansen og Charles Haugbøll: *Celle 388.* Forlaget »Fremad«, 198 Sider. Kr. 7.50.

Af denne Bogs seks Kapitler er der tre, der er virkelig gode. De bærer Titelne: Henry, John og Kai. De beretter om tre unge Frihedskæmperes forskelligartede Indsats i Kampen mod Nazismen. Navnlig Skildringen af Propagandaen blandt tyske og østrigske Soldater er et nyt og interessant Moment i Romanerne fra Besættelsestiden. Alle tre, der tilhører forskellige Grupper, bliver efterhaanden taget af Gestapo, og efter Tortur af den grusomste Art havner de i Celle 388 i den tyske Afdeling paa Vestre Fængsel og forsøger at hjælpe hinanden gennem den Ventetid, hvis Afslutning maaske og sandsynligvis betyder Døden.

Selvom Romanens Form er valgt, bærer Skildringerne Virkelighedens Præg og er uden Tvivl baseret paa Selvoplevelser.

Den fjerde Fange i Cellen, den hypokondre, skrækslagne og selvmedlidende Sporvognskonduktør virker derimod ikke ægte, og det store Kapitel under Overskriften Celle 388, der strækker sig over ikke mindre end 64 Sider, burde i det væsentlige have været udeladt. Forsøget paa her at indflette en Satire over Nazisternes Herrefolksteorier er ganske mislykket og virker kunstigt. K. V. J.

Demokratiets Skole *(fortsat fra Side 8)*

røringssansen udtrykker sig gennem Tegning, Maling og Modellering, Høresansen gennem Musik, Talen gennem Poesi og Dramatik, Bevægelsen gennem Dansen, Gymnastikken. Disse Fag skal vi tage med i vor nye Skole i langt større Udstrækning end hidtil. Nogle af disse har vi forsøgt at give vore unge før, men kun i den Form, vi syntes bedst. De har sjældent faaet Lov til frit at udfolde sig inden for dem. Vi maa huske, at det er Barnet og den unge, der skal finde Udtryk for sit eget Jeg ad disse Veje og ikke os, der udelukkende skal vise dem, hvordan andre har opnaaet det samme. Kontakten mellem Menneskets indre og dets ydre Verden, Kontakten mellem Menneskene indbyrdes er nødvendige Betingelser for menneskelig Sundhed og Lykke. Isolering er Menneskets største Tragedie. Naar et Menneske ophører med at søge denne Kontakt og lukker sig inde i sig selv, gaar det under, som vore Sindssygeanstalter fører talrige Beviser for.

I vor demokratiske Skole maa Barnets Følelser gives lige Ret med dets Forstand. Derfor skal det leve i en Atmosfære af Frihed og Anerkendelse. De voksne, Lærerne og Forældrene, skal ikke danne et adskilt, fordømmende Samfund af Overmennesker, klogere og bedre end Børnene, hvis Opgave bestaar i at forbyde alt det, Barnet finder rart, fordi disse Ting i sin Tid er blevet forbudt dem selv. Lærerne skal staa paa Børnenes Side, de skal forstaa Barnet og Barnets Verden og give det den Tryghedsfølelse, der er saa livsvigtig for dets Udvikling.

Paa en engelsk Skole, jeg besøgte, som har været Mønster for saa mange andre Verden over, fandt jeg netop denne vidunderlige Tone mellem Lærere og Elever. Det var en privat Kostskole for Dreng og Piger i Alderen fra 4—18 Aar. Børnene kunde gøre, som de vilde; gaa med til Timerne eller blive borte, være snavsede eller rene, bande, ryge, eller lade være, men i alt maatte de staa til Regnskab over for hele Samfundet, og i Fællesskabets Dom fandt de Koneskvenserne af deres Handlinger.

Børn og voksne dannede nemlig et lille Samfund, som bestemte Skolens Regler og behandlede alle Overtrædelser eller nye Hændelser, der berørte Skolens Liv. Ved Semestrets Begyndelse mødtes alle for at vedtage Lovene, Timeplanen for Undervisningen, Sengetider o. s. v. Der valgtes Opsynsmænd med forskellige Pligter (saasom Ordenseftersyn med Børnenes Spisestue, Overholdelse af Sengetider), en social Komité, som udsendte et ugentligt Underholdningsprogram for Aftnerne, og en Domstol, bestaaende af ca. 7 Dommere, hvoraf een var valgt blandt Lærerne. Hver Fredag Eftermiddag kunde alle, der havde en Klage, bringe deres Sag for Domstolen. Domsagerne behandlede for aabne Døre, og alle interesserede var velkomne. Anklageren fremsatte sin Sag, den anklagede kunde forsvare sig, Vidner kunde stilles. Dommerne diskuterede Sagen og fældede en Dom. Dommene var præget af den stærke Retfærdighedssans, Børn i en forbavsende Grad er i Besiddelse af. Desuden var Straffene helt fri for den korporalsagtige Ondskabsfuldhed, disciplinerede Børn saa ofte udviser. Disse Afgørelser kunde appelleres ved det store Lørdagsraad. Hver Lørdag Aften mødtes nemlig alle Eleverne og Lærerne, Domsafgørelserne blev offentliggjort, og hvad der ellers var sket i Ugens Løb, blev diskuteret. Eventuelt blev der fremsat Forslag om den følgende Tids Arbejde. Mens jeg var paa Skolen, var det store Problem: »Opbygningen efter Krigen«. Under de sidste Krigsaar havde Skolen været evakueret og Bygningerne taget i Brug af Militæret, hvorefter de var blevet tilbagegivet i den beklageligste Tilstand. Ved et af Møderne foreslog Børnene, at alle skulde forpligte sig til et vist Antal Arbejdstimer om Ugen for at faa ryddet op og beplantet paany. Et Skema blev lavet, og alle indskrev sig paa de Dage og Tider, der passede dem bedst. Selv i den korte Tid, jeg overværede Arbejdet, havde Børnene, ogsaa de smaa, naaet forbavsende Resultater. Foruden det regelmæssige Lørdagsraad kunde enhver, Barn eller voksen, kalde til Møde, naar som helst han eller hun havde noget at fremsætte, som angik hele Fællesskabet. Disse ekstraordinære Mø-

der var der adskillige af, og de kom i Stand paa Tidspunkter, naar de fleste var samlet, som Regel lige efter Maaltiderne. Hveranden Tirsdag holdtes der et Lærermøde.

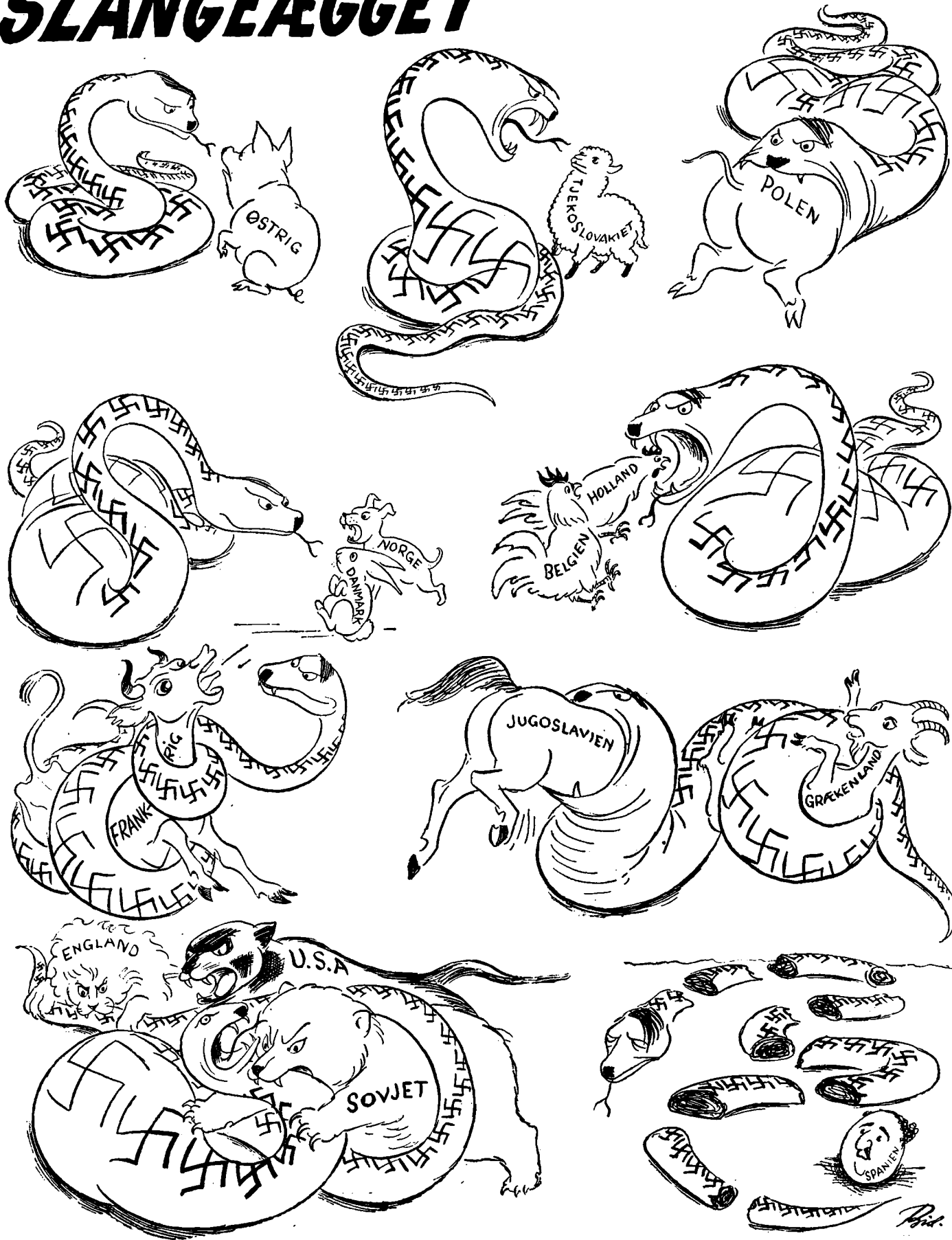
Behageligere, oprigtigere, flittigere Samfund kunde man ikke ønske sig at leve i. Her saa jeg for første Gang Lærer og Elev paa lige Fod. Alle var dus, alle var paa Fornavn. Lærerne havde deres egne Værelser samt et fælles Lærerværelse. Børnene havde deres. Dog var Børn velkomne hos Lærere, ligesaa Lærere i Børnестuerne. Men ønskede man Fred, og laaste man sin Dør, blev ens Ønske straks respekteret, og ikke engang den mindste paa Skolen plagede for at komme ind. Børnene viste en aaben, venlig Indstilling over for de voksne og deres egne Kammerater. Der var meget lidt Drilleri, og man hørte næsten aldrig et Barn græde. Det var en glad Skole og et Samfund uden Angst. Ligeegyldigt hvad et Barn gjorde, behøvede det aldrig at frygte for at komme i Mis-kredit hos de voksne. Det, man almindeligvis vilde betegne som Fejltrin, blev betragtet som forbipasserende Ejendommeligheder ved det specielle lille Menneske, der var ingen sjælsskadende moralsk Fordømmelse. Barnet blev dømt af hele Samfundet, men Trygheden blev der ikke rokket ved, det følte sig ikke som en udstødt, en Paria. Aldrig før i min Skoletilværelse, hverken som Elev eller Lærer, har jeg oplevet saa velgørende en Atmosfære af Glæde, Tolerance og travl Virksomhed som paa A. S. Neill's »Summerhill«.

Maatte det lykkes os her i Danmark at forene denne livsfremmende Indstilling til Barnet med vore udmærkede nyere Undervisningsmetoder, da tror jeg — men kun da — vil vi kunne skabe en virkelig demokratisk Skole.

Husk at forny Deres Abonnement!

Ved sidste Kvartalskifte mistede vi paa Grund af Postvæsenets Svigten mange af vore Abonnenter. Det maa ikke ske igen! Undlad ikke selv at forny Deres Abonnement, hvis De ikke har faaet Opkrævning fra Postvæsenet.

SLANGEÆGGET

Manglen paa Arbejdskraft.

Bladst Politikere og Økonomer ude og hjemme, som i Krigens sidste Aar lagde Planer for den økonomiske Politik, der skulde følges efter Krigens Afslutning, var det den almindelige Opfattelse, at »Fredsudbrudet« vilde udløse en voldsom Arbejdsløshed. Soldaterne vilde strømme hjem fra Fronterne, og Rustningsindustrien vilde afskedige sine Arbejdere. Hvis der ikke i Tide blev sørget for kompenserende Arbejdsopgaver, maatte der forudses et fuldstændigt Sammenbrud paa Arbejdsmarkedet med deraf følgende økonomisk Depression og Forsinkelse af den økonomiske Genrejsning. Ud fra disse Forestillinger udformedes Slagordet om fuld Beskæftigelse som det fornemste Maal for Efterkrigstidens økonomiske Politik.

Freden kom, men Profetierne om en akut Arbejdsløshed af hidtil ukendte Dimensioner gik ikke i Opfyldelse. Faa Maaneder efter Freden staa de førende allierede Lande, U.S.A., England og Rusland, overfor en mærkbar Mangel paa Arbejdskraft, og det samme er Tilfældet i Frankrig, Holland, Belgien, Norge, Sverige og Danmark, ja praktisk talt i alle moderne Industrilande. Til Trods for at Troppernes Hjemsendelse fremskyndes det mest mulige, og U.S.A. og England lukker deres Rustningsfabrikker i hurtigt Tempo, forsinkes Fredsproduktionens Genoptagelse, fordi der ikke er Arbejdskraft nok til Raadighed.

Hvorledes kan det være gaaet til, at Efterkrigstidens store Maal om fuld Beskæftigelse allerede nu er realiseret i et saadant Omfang, at der er blevet Knaphed paa Arbejdskraft? Aarsagerne hertil maa søges baade paa Arbejdsmarkedets Efterspørgsels- og Udbudsside.

For først at se Problemet fra Efterspørgselsiden, er det værd at gøre opmærksom paa, at Arbejdsmarkedet overalt i de af Krigen berørte Lande staa overfor et ekstraordinært stort Behov. Det er ikke blot Forbrugernes løbende Efterspørgsel, som skal dækkes, men der er i Krigsaarene accumuleret en alvorlig Underforsyning særlig for varige Forbrugsvarer saasom Textiler, Møbler, Radioapparater, Husgeraad, Automobileer og mange andre Konsumvarer, som Forbrugerne nu, da der er Muligheder for at faa Fredsproduktionen i Gang, søger inddækket gennem en aktuel Efterspørgsel, der holdes oppe ved Hjælp af de Pen-

gemidler, som Folk mere eller mindre tvungent har opsparet i Krigsaarene. Og ikke nok hermed: det Produktionsapparat, som skal fremstille Varer til civilt Forbrug, er ikke blevet vedligeholdet i Krigsaarene, hvorfor det nu skal repareres og udvides med deraf følgende Behov for nye Produktionsmidler. Det samme Fænomen forekommer paa Transport- og Boligomraadet, hvor der ogsaa er meget at indhente, inden Manglen paa fredelige Transportmidler og Bolignøden er bragt ud af Verden. Naar det samtidig erindres, at der til dette opsamlede Investeringsbehov svarer en omfattende Pengerigelighed, der har presset Renten, som er den vigtigste Regulator paa Investeringernes Omfang, ned paa et ekstraordinært lavt Niveau, er det forstaaeligt, at de menige Forbrugere og Erhvervslivet konkurrerer om Arbejdskraft.

Men er Efterspørgslen efter Arbejdskraft usædvanlig stor, saa er til Gengæld Udbudet ogsaa mindre, end det vilde være, hvis der ikke havde været Krig i Verden. Det viser sig her, at Manglen paa Arbejdskraft ligesom den Arbejdsløshed, der forekom før Krigen, i høj Grad er et Udslag af Tilpasningsvanskeligheder paa Arbejdsmarkedet.

Allerede før Krigen var man forberedt paa, at Overførsel af Arbejdskraft fra Rustnings- til Fredsproduktion vilde blive en besværlig Proces, og her har Forventningerne holdt Stik. Baade af økonomiske og mere irrationelle Motiver yder Arbejderne Modstand mod at skulle vandre fra et Fag til et andet eller fra et Lokalomraade til en anden Egn, og det gør ikke Sagen bedre, at Arbejdet i Krigsindustrien gennemgaaende har været bedre aflønnet end Arbejdet i Fredsindustrien. Heraf kommer den tilsyneladende ejendommelige Foreteelse, at der er Knaphed paa Arbejdskraft i Fredsproduktionen, men Ledighed i de Fag og Egne, som har nydt godt af Krigskonjunkturen.

Herhjemme møder vi dette Problem i Lilleput-Format paa den Maade, at der er Ledighed i de Fag og Egne, hvor Værnemagts- og Tørvearbejdet har spillet en stor Rolle, mens Industrien i Byerne og Landbruget ikke kan skaffe tilstrækkelig Arbejdskraft.

Udbudet af Arbejdskraft er ikke blot bestemt af Antallet af Arbejdere, men tillige af den enkelte Mands Arbejdsydelse. Ogsaa i sidstnævnte Henseende er der sket en mærkbar Tilbagegang, idet det ikke alene er herhjemme, men

ogsaa i England og U.S.A., for ikke at tale om de af Tyskland tidligere besatte Lande paa Kontinentet, at Arbejdsgiverne klager over svigtende Arbejdsydelse.

Dette Fænomen har baade fysiske og psykiske Aarsager. Naar Produktionsapparatet ikke er blevet vedligeholdet i flere Aar, ja tilmed hist og her er mere eller mindre ødelagt, og naar Ernæringsforholdene længe har været og stadig er slette, er det forstaaeligt, at den enkelte Arbejder ikke kan yde de Præstationer paa sin Arbejdsplads, som han kunde før Krigen. Og hertil kommer den psykisk bestemte Svækkelse af Arbejdstempoet, som er en saa udbredt Foreteelse i mange Lande. I de besatte Lande blev det under Krigen gjort til en national Æres-sag, at Arbejderne for at yde passiv Modstand mod Tyskerne skulde bestille saa lidt som mulig paa deres Arbejdspladser, og naar man i flere Aar har vænnet sig til at have Hænderne dybt i Bukselommerne, gaar der lang Tid, inden man vænner sig til et normalt Arbejdstempo. Forstaaeligt er det ogsaa, at Arbejderne i de krigsførende Lande efter seks Aars forceret Arbejdstempo under truende Luftbombardementer er af den Opfattelse, at Tiden nu er inde til at slappe af og hvile Nerverne selv paa Arbejdspladserne. Alle disse Ting i Forening bevirker, at der til Fremstilling af samme Varemængde nu medgaar relativt mere Arbejdskraft end før Krigen, hvad der igen forklarer en Del af Baggrunden for den herskende Knaphed paa Arbejdskraft.

Mange Faktorer baade paa Efterspørgsels- og Udbudssiden har saaledes samvirket til den uvante Situation, at der er Mangel paa Arbejdskraft. Det er indlysende, at mange af de anførte Aarsager bunder i den særlige »Omstillings- og Retableringskonjunktur«, hvori Verdens Produktionsliv befinder sig, og den opmærksomme Iagttagelse kan ikke undgaa at lægge Mærke til, at vi genfinder de samme Træk i Situationen her i Landet.

Men ogsaa dyberegaaende Strukturforandringer af Arbejdsmarkedet er paa Spil, herunder særlig den svigtende Tilgang af Arbejdskraft i de yngre Aldersklasser, som er en Konsekvens af den dalende Fødselshyppighed i de moderne Industrilande i Tiden mellem de to Verdenskrige. Det er derfor ikke udelukket, at det Beskæftigelsesproblem, som Verden tumlede med dengang, nu i en Aarrække fremover vil faa en anden Karakter med deraf følgende Ændringer af Retningslinierne for Beskæftigelsespolitikken.

Arne Lund.

UDENRIGS-KRONIK

Amerika rykker nærmere.

Efterkrigstidens Uro er som et Hav efter Orkanen. Spændingens og Afspændingens Dønninger synes med hver Bølge at blive længere og paa Skibet, der har os alle som Passagerer, vokser i et saadant Øjeblik Forhaabningerne om at naa Land inden den næste Storm bryder løs.

Efter den persiske Krisens Aflæsning sejler vi for en Stund ned ad Bølgen, og Vejrmeldingerne har siden gennemgaaende været gunstige. Ikke mindst de Meldinger, der er naaet os fra De Forenede Stater.

Siden Sejren har vore amerikanske Indtryk samlet sig om to væsentlige Ting. Paa den ene Side saa vi den nye Verden rykke frem som Jordens økonomisk og militært stærkeste Magt; paa den anden oplevede vi hos Amerikas Folk og politiske Ledelse en uventet, omend forklarlig Usikkerhed om Vilje og Maal, om hvorledes den nyvundne Magt skulde anvendes.

Endnu inden Krigens Afslutning havde Roosevelts Død for den øvrige Verden rejst Tvivl om, hvorvidt De Forenede Staten, naar Sejren var vundet, vilde gentage sin Politik fra 1920 og efter veludført Gerning vende den øvrige Verden Ryggen. Der var Tegn paa dette, men der var ogsaa Tegn paa det modsatte, og efterhaanden har man vel faaet Lov til at tro, at Amerikas Engagement i Verdens Anliggender var af definitiv Karakter.

Sidst har Præsident Truman givet denne Tro et solidere Grundlag. I en Tale i Isolationismens gamle Højborg i Chicago den 6. April, den klareste udenrigspolitiske Tale han har holdt, proklamerede han den amerikanske Udenrigspolitik som *universel*. Husk sagde han, at den første Verdenskrig begyndte i Serbien, at Freden i Versailles først blev brudt i Mansjuriet, at den anden Verdenskrig begyndte i Polen. Og han tilføjede, at det var usandsynligt, »at tapre Allierede igen vilde give Amerika to Aar til at forberede sig i«.

Præsidenten understregede Amerikas Magt, der var stærkere end nogen andens. Denne Magt maatte opretholdes, de tre Vaabengrene forenes, Værnepligten opretholdes og Kongressen beslutte sig til at muliggøre den fortsatte Opretholdelse af Besættelsesstyrkerne udenfor Amerikas Grænser. Han

fastslog, at Amerikas Magt skulde sættes ind til Støtte for De Forenede Nationer.

Krige er ikke som Baseball-Kampe, sagde han, hvor Holdene efter Spillet kan klæde sig om og gaa hver til sit.

I sit almindelige Indhold var Præsidentens Udtalelser klare nok. Med Henblik paa de forestaaende Valg til Kongressen giver det ogsaa et Fingerpeg om Stemningerne i Landet, at han tør udtale sig saa præcist om Spørgsmaal, der, om man kan dømme efter Pressen, endnu forekommer uafklarede for den brede Opinion.

Samtidig med Præsidentens Tale har Amerika givet en Række andre Beviser for sin udadvendte Kurs. Paa et Tidspunkt, hvor den planlagte Fredskongres i Paris syntes at maatte ud sættes, tog Udenrigsminister Byrnes Initiativet til et Møde mellem de Stores Udenrigsministre den 25. April, og Fredskongressens Aabning den 1. Maj synes herefter sikret. Videre gik det amerikanske Udenrigsministerium med Trumans Støtte ind for Amerikas Tilslutning til den internationale Haagerdomstols udvidede Beføjelser — en Tilslutning som den amerikanske Delegation paa San Fransisco-Konferencen ikke havde turdet acceptere. Og indenfor de samme faa Dage anbefalede Senatets økonomiske Udvalg omsider Ratificeringen af det store Laan til England, en Anbefaling der menes at sikre Laanets Vedtagelse baade i Senatet og Repræsentanternes Hus.

Lægger man disse seneste Handlinger til alt foregaaende, synes Amerikas Vej bort fra Isolationismen saa nogenlunde sikret.

Men dermed er den amerikanske Udenrigspolitik kun naaet det første Skridt mod Klaring. Det er med i Verdens Anliggender, dette synes klart, Spørgsmaalet er nu *hvordan*.

Indenfor den gamle Isolationisme virkede to folkelige Kræfter af helt forskellig Art. Den ene var en reaktionær »vær dig selv nok«-Bevægelse. Den anden omfattede pacifistiske og progressive Folk, som havde vendt sig fra Europa i Lede ved Førkrigstidens europæiske Machiavellisme. De sidste staar nu paa De Forende Nationers Linie. De andre kan meget let gaa over til en imperialistisk Kurs.

Vejen over UNO er fortsat den foretrukne, men udadvendt Virksomhed kan tage flere Former, og herom er der i Amerika stadig en Kamp at føre.

Hil Hellssen.

Redaktør Henry Hellssen har overfor »Ekstrabladet« oplyst, at Fotograf Winkelmann, som nylig blev arresteret som Stikker, aldrig har haft et Billede i »Billedbladet«, og at han selv aldrig nogen Sinde har talt med Winkelmann, fordi han var klar over, at W. havde en skidt Karakter . . .

Hele Kommunen sørger.

Ved Sogneraadvalget i Radsted blev Sogneraadformanden, Gdr. og Sognefoged Laur. Hansen *mod Vælgerne Vilje* slaaet ud af Fabrikant H. Møller Andersen med kun 1 Stemme. Sognefoged Laur. Hansen blev efter Sogneraadvalget i 1943 enstemmig af alle Partier valgt til Sogneraadformand, og alle i Kommunen beklager i Følge Loll-Falsters Venstreblad, at han ikke blev genvalgt.

Udklip af »Kommunale Efterretninger, Nr. 27.

Vigens Vejledning.

Fra en Kronik af Anders Vigens i »Berlingske Aftenavis«:

»Hvad om Livet i Danmark smykkede sig med Værdighed, Venlighed, Ædelmodighed . . .«

Ja, hvad om det gjorde, Redaktør Vigen!

Imperiet skælver.

Berlingske Tidende's Korrespondent beretter:

»Over hele England, ja over hele Imperiet gaar Diskussionen i Dag livligt om Morgendagens Chancer, og Uenigheden vil sikkert alle Vegne være lige saa stor«, — det er Kaproningen mellem Oxford og Cambridge, der tales om.

I forreste Linje.

Fra en Artikel i Bladet »Grundskyld«:

»Det blev Oluf Pedersens Styrke og det, der førte ham frem i forreste Linie i vort politiske Liv, at han fra første Færd aabent vedkendte sig den Politik, som han i Nimanndsudvalget havde været med til at udføre.«

De er langt tilbage.

Fra Lrs. Heltbergs Kronik i »Politiken« om Forholdene i Nürnberg:

»Forholdet mellem Amerikanerne indbyrdes er storartet. Hvis man vil studere det gode Kammeratskab, saa tag til Nürnberg. Løjtnanten er paa Fornavn med sin Oberst, og selv de højeste Chefer finder ikke paa at sige Miss Smith til sin Kontordame, hun er simpelt hen Clarence, Ellen eller Lydia.«

De er langt tilbage i Nürnberg. Herhjemme har der hersket et lignende Kammeratskab mellem Husassistenterne og deres Fruer i aarevis. I Stedet for Clarence og Lydia kalder man paa Eva og Hedvig.

Tolerance.

Nu gaar vi atter og færdes i vort mest demokratiske Demokrati, hvad vi paaskønne bør og fornemme ret. Vort Demokrati er saa gennemført, at selv de, der har ønsket paa Porten det sat, jo li'som vi andre har Stemmeret.

BARNET SKAL HAVE
SAMME MULIGHEDER I LIVET
SELVOM DETS FAR OFREDE
SIT LIV I KAMPEN FOR
DIN FRIHED

Din Æresgæld til

**FRIHEDS
FONDEN**

Postgiro
1882

HOVEDKONTOR: KONGENS NYTORV 21 KØBENHAVN